

פ"מ 07.0202 – "בטיחות"**הגדרות**

1. בפקודה זו:

(א) **"אימון"** – פעילות צבאית שמטרתה לשמר ידע, הרגלים, כושר או כשירות הדרושים לחייל או ליחידה בתחום מסוים, לפתחם או לחזקם, כך שבתנאי לחימה יוכלו למלא את תפקידיהם ואת משימותיהם בהצלחה באמצעות תרגול צורת הפעולה המתוכננת של היחידה באירוע אמת.

(ב) **"אירוע בטיחות"** – תאונה או תקרית בטיחותית.

(ג) **"בטיחות"** – מכלול הפעולות שתכליתן לקיים רמת סיכונים סבירה בצה"ל, לאור המטרה.

(ד) **"גוף הבטיחות"** – בתחומי בטיחות כלליים, תחת אחריות אסדרתית של זרוע היבשה – מבק"א יבשה, בתחומי בטיחות ייעודיים המצויים תחת אחריות אסדרתית של זרועות ואגפים – גוף הבטיחות באגף או בזרוע הרלוונטיים (כגון מבק"א אוויר ומבק"א ים).

(ה) **"גורמי סיכון"** – מקור, מצב, פעולה או שילוב של אלה, שעשויים להזיק לגוף האדם ולפגוע בו או לגרום לבריאות לקויה.

(ו) **"הוראות הבטיחות"** – הוראות מפקד זרוע היבשה לתחום הבטיחות (הוראות מבק"א) או הוראות קצין האיכות והבטיחות הראשי.

(ז) **"חייל"** – לרבות עובד צה"ל.

(ח) **"מסגרת"** – קבוצת חיילים מרמת כיתה ומעלה או מקבילתה, שלהם ייעוד ומשימה משותפים.

(ט) **"מפגע"** – מצב לא תקין או מכשול הצפוי, לבדו או בצירוף גורמים נוספים, לגרום לפגיעה בבריאותו של אדם או ברכוש.

(י) **"מפקד היחידה"** – מפקד יחידת רישום (יח"ר) כהגדרת מונח זה בפ"מ 01.101 – **"ארגון הצבא ויחידותיו, תקינה ושיאי כ"א"**.

(יא) **"ניהול סיכונים"** – תהליך שמטרתו להעריך סיכונים הכרוכים במשימה, לבקרה, לנתחם, להעריכם ולהתמודד עמם, במטרה לבטלם או לצמצמם לכדי סיכונים קבילים, כפי

שהוגדרו על ידי המפקד בהתאם לדין ולמדיניות הבטיחות ביחידתו. התהליך יכול להיות סדור – רב שלבי, מובנה ושיטתי, או אינטואיטיבי ומושכל.

(יב) "**פעילות מבצעית**" – פעילות הגנתית או התקפית בגזרה מרחבית (חטמ"ר, אוגמ"ר וכד') הכוללת את כל הטכניקות והפעולות הנדרשות למימוש מטרת הפעילות, לרבות הגנת גבולות, אבטחה, סיור, תצפית, מארב, הצבת אמצעים וכדומה.

(יג) "**פעילות צבאית**" – כל פעילות של חייל הכרוכה בשירותו הצבאי, או שנערכה במתקן צבאי, בדרך אליו או בדרך ממנו.

(יד) "**שגרה**" – כל פעילות צבאית, שאינה אימון או פעילות מבצעית.

(טו) "**תאונה**" – אירוע בלתי מתוכנן, שבו התממש פוטנציאל של גורם סיכון או מפגע, שהתרחש לא בכוונה ולא עקב פעילות אויב, וגרם לפגיעה באדם או נזק לציוד או לרכוש.

(טז) "**תקרית בטיחותית**" – אירוע שבו התממש פוטנציאל של גורם סיכון או של מפגע, ללא פגיעה באדם, אשר היה עלול להסתיים בתאונה (אירוע מסוג "כמעט ונפגע").

כללי

2. בטיחות נועדה להגן מפני פגיעות גוף או נזק לבני אדם או לרכוש, היא בדרך כלל איננה מטרה בפני עצמה אלא מלווה אדם בכל אשר ילך: בשגרה, בפעילות ובחופשה.

3. כל מפקד אחראי על בטיחותו ועל בטיחות הכפופים לו, וכל חייל אחראי לבטיחותו, לבטיחות זולתו ולבטיחות סביבתו.

4. מבלי לגרוע מהעקרונות הכלליים כאמור לעיל, קובעת פקודה זו שורה של הסדרים עקרוניים כדי להבטיח את הבטיחות בצה"ל, ובכך למנוע, ככל הניתן, אירועי בטיחות ולצמצם את הסיכונים הבטיחותיים הנובעים מהפעילויות השונות. בנוסף, מפרטת פקודה זו מספר נושאי בטיחות אשר אינם נגזרים מסוגי פעילות שונות: בטיחות באש, בטיחות בחומרים מסוכנים ובטיחות בעבודה. הוראות משלימות לנושאים הקבועים בפקודה זו מפורטים בהוראות הבטיחות ובהוראות מקצועיות כמפורט בסעיף 9.

5. נושא הגהות בפעילויות הצבאיות השונות, מפורט בפקודות הצבא.

6. פעילות צבאית לא תבוצע אלא לאחר שנשקלו היבטי הבטיחות העולים ממנה וכמתחייב מהם.

7. ניהול הבטיחות הוא חלק בלתי נפרד מהניהול המקצועי של הפעילות הצבאית.

8. אין לחרוג מהוראות הבטיחות אלא כמפורט להלן:

(א) בשגרה – מפקד יחידה לא יחרוג מהוראות הבטיחות ומהוראות הבטיחות של קצין החיל הראשי הרלוונטי אלא אם התעורר צורך צבאי מיוחד, ניתן לכך אישור כאמור בפקודה זו ואין בכך חריגה מהוראות חוק.

(ב) בפעילות מבצעית – המפקד יפעל בהתאם להוראות הבטיחות בפעילות מבצעית, תוך נקיטת אמצעי בטיחות סבירים, זאת על מנת לצמצם ולמזער את הסיכונים לחיילים. החרגה מהוראות הבטיחות במהלך פעילות מבצעית תהיה בהתאם לאמור בסימן ב', פרק ג' לפקודה זו.

9. כל גוף צבאי, לרבות מפקדי זרועות וקציני חיל ראשיים, אשר הוטלה עליו אחריות בתחום ייעודי הנובע מהנושאים שעליהם הוא אמון, יפרסם הוראות מקצועיות ייחודיות לפעילותו בהתאם לסמכותו, הכוללות את היבטי הבטיחות הנדרשים, בשים לב להוראות הבטיחות ובשינויים המחוייבים. הוראות אלה יחתמו על ידי הקצין המוסמך לכך, באישור קצין האיכות והבטיחות הראשי.

הכנסת אמצעי חדש לצה"ל

10. כל גוף צבאי המכניס לצה"ל מוצר חדש, לרבות אמל"ח חדש, כאמור בפ"מ 01.201 – "הטיפול בצה"ל בהתקשרויות משרד הביטחון" והוראת קבע אג"ת 10-01 – "תהליך ייזום, פיתוח, הצטיידות וקליטה של אמצעים בצה"ל", ישלב בתהליך תכנון הרכש בחינה של היבטי הבטיחות, ובכלל זה כתיבת הוראות המתאימות ליחידות צה"ל. זאת, בתיאום עם גוף הבטיחות הרלוונטי, ותוך התחשבות בתשתית הנדרשת לשימוש במוצר (לרבות בצידוד מיגון), בבעלי התפקידים שיוסמכו להשתמש בו ובהכשרה הנדרשת לשימוש במוצר. כל זאת, תוך התייחסות לאורך מחזור החיים של המוצר (מתכנון, דרך אופן פינויו ועד גריטתו).

11. כל גורם צבאי המשתמש באמצעי או בכלי רכב או מבצע פעילות שלא הוסדרה בהוראות בטיחות, ועד כתיבת הוראות בטיחות מתאימה, יפעל על פי הוראות הבטיחות הקיימות, בשינויים המחוייבים ובנקיטת כל אמצעי הזהירות האפשריים.

סימן א'

ניהול הבטיחות ביחידות צה"ל

12. מפקד יחידה אחראי לניהול הבטיחות ביחידתו כמפורט בסימן זה, לתחומי הבטיחות ביחידתו המפורטים בסימן ב' לפקודה זו ולהיבטי הבטיחות הנובעים מפעילות יחידתו בהתאם לפקודות הצבא העוסקות באותה פעילות (כגון פ"מ 05.104 – "פעילויות גיבוש והפגה, סיורים, ימי כיף, טיולים ונופשים").

13. על אף האמור בסעיף 12, מפקד יחידה רשאי לאצול מסמכותו בנושא ניהול הבטיחות ביחידה לסגנו, או לבעל תפקיד הנמוך מהמפקד בדרגת כתף אחת לכל היותר. סגן או בעל תפקיד כאמור ישמש כקצין בטיחות רב תחומי ביחידה. מבלי לגרוע מהאמור, אין באצילת הסמכות כדי לגרוע מאחריות המפקד לנושאי הבטיחות ביחידה, עלפי כל דין.

14. מפקד יחידה יערוך ניהול סיכונים קבוע ומובנה בשגרת התנהלות היחידה, וינקוט את מכלול הצעדים הנדרשים למניעת תאונות, למזעור מספר הנפגעים ולהפחתת חומרת הפגיעה בנפש וברכוש.

בכלל זה, יבצע מפקד היחידה את הפעולות הבאות, כמפורט בפקודה זו ובהוראות הבטיחות:

(א) מינוי בעלי תפקידים לתחומי הבטיחות שהוכשרו בהתאם להוראות הבטיחות;

(ב) קביעת תוכנית בטיחות יחידתית;

(ג) ביצוע ניהול סיכונים למול משימות ופעילות היחידה;

(ד) הכנות ייעודיות לקראת תקופת אימון והכנות ייעודיות לקראת תקופת פעילות מבצעית, כמפורט בסימן ב', פרקים ב' ו'ג';

(ה) ביצוע סקר עתי לאיתור מפגעים ביחידה;

(ו) וידוא תקינות המתקנים והאמצעים ביחידה;

(ז) קיום ועדת בטיחות – הערכת מצב בטיחותית עתית;

(ח) הדרכה, הסברה והטמעת נושאי הבטיחות ביחידה;

(ט) ביצוע סקר בטיחות יחידתי;

(י) דיווח על כל אירוע בטיחות, תחקור ולמידה מאירועי בטיחות והפצת הידע;

(יא) ביצוע בקורות, לרבות בקורות פתע, לאופן ניהול הבטיחות ביחידה.

מינוי בעלי תפקידים והכשרתם

15. מפקד יחידה ימנה, באמצעות כתב מינוי, ביחידתו וביחידות המשנה שתחת פיקודו, בעלי תפקידים לתחומי הבטיחות השונים, אשר הוכשרו והוסמכו בהתאם לאופי היחידה ולהוראות הבטיחות.

16. בעלי התפקידים בתחום הבטיחות שימונו כאמור בסעיף 15 יסייעו למפקד היחידה בתחומם ועל פי מינויים. בכלל זה, ינחו, יטמיעו ויבקרו את תחום הבטיחות, ירכזו מידע על אודות אירועי בטיחות ויפרסמו את לקחייהם, וילוו תהליכי קליטת אמל"ח חדש או משימה חדשה ביחידותיהם.

תוכנית הבטיחות היחידתית (תב"י)

17. ניהול הבטיחות ביחידות הרישום בצה"ל יוסדר באמצעות תוכנית שיטתית, מנוהלת ויזומה מראש לניהול הסיכונים. זאת, כדי למנוע אירועי בטיחות בכלל התחומים, לצמצם את הסיכונים ולמלא אחר דרישות הדין.

18. כל יחידה בצה"ל תקבע תוכנית בטיחות שנתית בהתאם למפורט בהוראות הבטיחות, ועל פי מנחה 001 "כתיבת תוכנית בטיחות יחידתית כוללת". זאת, כדי לקיים רמת בטיחות יחידתית שתתייחס למכלול הפעולות, למאפייני הפעילות ולגורמי הסיכון העלולים להיווצר, או שנוצרים, עקב פעולת היחידה בכלל תחומי הבטיחות.

19. תוכנית הבטיחות ביחידה תיכתב בבהירות ובמידת העמקה ופירוט, המתאימים לאופי היחידה, לייעודה ולמתווה פעילותה, ובהתאם ליעדים שהוגדרו על ידי הרמה הממונה. זאת, תוך שיתוף בעלי התפקידים המקצועיים העוסקים בתחומי הבטיחות השונים ביחידה, ובעלי תפקידים מקבילים ברמה הממונה.

20. תוכנית הבטיחות ביחידה תתייחס ליחידות הכפופות ליחידה ותתווה עבורן את העקרונות לכתיבת התב"י ביחידות אלו.

21. תוכנית הבטיחות תהיה נגישה לחייל הנדרש לה לצורך מילוי תפקידו.

22. תוכנית הבטיחות תיכתב על ידי בעל תפקיד, שמונה על ידי מפקד היחידה לצורך כך. מכין תוכנית הבטיחות כאמור, יבסס את תוכניתו על הדברים הבאים:

(א) אבחון מאפייני היחידה ופעילותה על פי משימות, תהליכים, כ"א, אמל"ח, סביבה ופוט"ש;

(ב) קיום ניהול סיכונים, סקר סיכונים וסקר אקלים בטיחות יחידתי, כמפורט בפקודה זו ובהוראות הבטיחות;

(ג) שקלול כלל הפעילויות והתהליכים ביחידה, תוך הישענות על הנתונים המצטברים ביחידה בשלוש השנים האחרונות לפעילותה, לפחות, ועל איסוף של ידע ותוצרי תחקירים של אירועים הנוגעים לתחום הבטיחות מכלל צה"ל.

23. תוכנית הבטיחות ביחידה תגובש בהתאם למפורט בהוראות הבטיחות ובמנחה 001 "כתיבת תוכנית בטיחות יחידתית כוללת", ותיעשה באופן הבא:

(א) מפקד היחידה יאשר בחתימתו תוכנית בטיחות המותאמת ליחידתו. התחלף מפקד היחידה, יאשר המפקד הנכנס את תוכנית הבטיחות לא יאחר מחודש ימים מיום כניסתו לתפקיד;

(ב) מפקד היחידה יציג את תוכנית הבטיחות למפקדה הממונה;

(ג) המפקדה הממונה תתייחס לתוכנית הבטיחות בכתב ותחייב את מפקד היחידה לתקן את תוכנית הבטיחות בהתאם להוראותיה. המפקדה הממונה תבצע בקרה, אחת לחצי, ליחידות שתחת פיקודה ותוודא את מימוש תוכנית הבטיחות;

(ד) מפקד היחידה יקצה את המשאבים הנדרשים ליישומה של התב"י;

(ה) מפקד היחידה יבחן את הצורך בעדכון תוכנית הבטיחות לאור קיום הערכת מצב בטיחות עתית כאמור בפקודה זו, וכן בכל שינוי מהותי בפעילות היחידה (לרבות שינוי גזרת תע"ם, שינוי סביבה, שינוי במבנה הארגוני, קליטת אמל"ח וכו'). אם יידרש ביצוע עדכון בתוכנית העבודה – יביא מפקד היחידה את השינוי לאישור המפקדה הממונה;

(ו) מפקד היחידה יחזיק ברשותו את תוכנית הבטיחות העדכנית ואת תוכנית הבטיחות מהשנה הקודמת, לפחות;

(ז) בתום כל שנת עבודה יבחן מפקד היחידה את העמידה ביעדי תוכנית הבטיחות השנתית וידווח על כך למפקדה הממונה.

24. קאבט"ר רשאי לשנות, להחמיר, להקל או לקבוע החרגה לעניין חובותיה של יחידה בקביעת תוכנית הבטיחות בהתאם לפקודה זו, כולן או חלקן.

ניהול סיכונים ביחידה

25. תהליך ניהול הסיכונים ביחידה הוא באחריות מפקד היחידה ובהנחייתו, וייעשה על ידי כלל בעלי התפקידים ביחידה עד רמת הפרט, ולקראת כל משימה או פעולה בהתאם למפורט בהוראות הבטיחות.

26. עריכת ניהול סיכונים ביחידות הצבא כתהליך מחייב, שיטתי ומובנה ובהתאם להוראות הבטיחות תהיה מחויבת במקרים הבאים:

(א) בעת גיבוש תוכנית הבטיחות השנתית של יחידת רישום ומפקדות ממונות;

(ב) לפני אימון, פעילות מבצעית או כל פעילות אחרת של היחידה;

(ג) לפני כל הקמה של תחנת עבודה חדשה או שינוי בסביבת העבודה;

(ד) לפני כל משימה המעוררת חשש לפגיעה בשלומם של אדם אגב ביצוע המשימה, או לפגיעה מהותית ומיותרת ברכוש או בסביבה, יהיה מקור המשימה אשר יהיה, לרבות משימות הנמנות בתוכנית העבודה, תהליכים החוזרים על עצמם מעת לעת או משימות חד-פעמיות.

27. מפקד היחידה יודא את רענונם ועדכניותם של תהליכי ניהול הסיכונים בעת אישורה של תוכנית הבטיחות היחידתית. באחריות המפקדה הממונה לפקח על כך.

סקר לאיתור מפגעים ביחידה

28. עם כניסת מפקד חדש ליחידה לתפקידו, בשינוי מיקום או שינוי מאפיין פעילות, וכן בתדירות הקבועה בהוראות הבטיחות, יבצע מפקד היחידה או מי מטעמו סקר לאיתור מפגעים ביחידה או במקום שבו מתקיימת או מתוכננת פעילות היחידה, לשם מניעת פגיעה בנפש או ברכוש.

סקר זה יתועד ומפקד היחידה או מי מטעמו (למשל ועדת הבטיחות) ינהל מעקב שוטף אחר אופן הטיפול במפגעים ובסיכונים שאותרו.

תקינות המתקנים והאמצעים ביחידה

29. מפקד יחידה יודא כי כלל המתקנים והאמצעים ביחידתו (לרבות מתקני אימון, מטווחים, לש"ביות, שטחי אש, אולמות, כיתות, מגורים, מגרשי ספורט וכד'), שתחת אחריותו) תקינים וכשירים. בנוסף, יפעל לאיתור, שילוט, גידור וסילוק כל מפגעי הבטיחות ביחידתו. נמצא ביחידה מתקן או אמצעי לא תקין או לא כשיר, יפעל מפקד היחידה לתיקונו על ידי הגורמים המוסמכים ויתן הנחיות בטיחות מתאימות.

30. מפקד היחידה יוודא מתן תדריכי בטיחות ייחודיים, באשר לתנאים ולמגבלות, לכל מפקד מסגרת (לרבות מפקד מסגרת שאינה תחת פיקודו) הבאה לבצע פעילות במתקנים, באמצעים או בשטחי הפעילות אשר תחת אחריותו. אין באמור בסעיף זה, כדי להסיר את אחריותו של כל מפקד מסגרת לבטיחות בתחומו הוא.

ועדת בטיחות – הערכת מצב בטיחותית עתית

31. מפקד יחידה או סגנו, יקיימו ועדת בטיחות רב-תחומית בהשתתפות כל בעלי התפקידים בתחום הבטיחות ביחידה אשר מונו לכך בתוכנית הבטיחות, ובהשתתפות חיילים ומפקדים זוטרים מתחומי הפעילות של היחידה, בתדירות של אחת לחודש ולא פחות מ-10 פעמים בשנה.

ועדה זו תכלול:

- (א) מעקב אחר מימוש תוכנית הבטיחות היחידתית;
- (ב) טיפול במפגעים שהתגלו ביחידה (לרבות במסגרת סקר לאיתור מפגעים);
- (ג) הצגה של אירועי בטיחות שהתרחשו בכלל צה"ל וביחידה בפרט, ולמידה של אירועים כאמור;
- (ד) דגשים של מפקד היחידה לפעילויות קרובות של היחידה בהתאם להוראות הבטיחות;
- (ה) הערכת מצב לקראת פעילויות היחידה העתידיות, המתוכננות לחודש הקרוב לכל הפחות;
- (ו) הערכת מצב מול משימה שלא תוכננה ("משימה מתפרצת").

הוועדה תעביר את המלצותיה למפקד היחידה.

32. מפקדות מרמת אוגדה ומעלה ומקבילותיה, וכן יחידות במאפיין מפעל, יבצעו בנוסף ועדת בטיחות עליונה, בראשות מפקד היחידה ובהשתתפות היחידות הכפופות להן וכמפורט בהוראות הבטיחות. ועדה זו תדון, בין היתר, בנושאים ובפערים מתמשכים ובדרכים לצמצומם.

33. קאבט"ר רשאי לשנות, להחמיר, להקל או לקבוע החרגה לעניין חובותיה של יחידה בקיום ועדת בטיחות בהתאם לפקודה זו, כולן או חלקן.

הדרכה, הסברה והטמעה

34. מפקד יחידה יפעל להטמעת הוראות הבטיחות והוראות מקצועיות של קצין החיל הראשי הרלוונטי לפעילות המבוצעת ביחידתו באמצעות הדרכה, הסברה, תדריך, כנסים וימי עיון כמפורט בהוראות הבטיחות, בדגש על פעילויות חדשות וקרובות ביחידה.

35. בעת קליטת חייל או מסגרת חדשה ביחידה או בעת ביצוע תהליך חדש ביחידה, יבצע מפקד היחידה או מי מטעמו סקירה לבעלי התפקידים הנכנסים בדבר הסיכונים והמפגעים הקיימים ביחידה הנובעים מאופי הפעילות בה והמענה להם. מפקד היחידה, או מי מטעמו, יבצע הדרכת בטיחות עתית לחיילי היחידה בהתאם לאופי היחידה ולהוראות הבטיחות.

36. מפקד יחידה יפעל לעידוד המצוינות בבטיחות בקרב חיילי יחידתו, לרבות הוקרת מי שפעל לקידום יוזמות בבטיחות בהתאם להוראות הבטיחות.

סקר בטיחות יחידתי

37. מפקד יחידה יערוך סקר בטיחות ביחידתו עם כניסתו לתפקיד, ולא יאוחר מ-4 חודשים לאחר כניסתו לתפקיד. סקר זה יבוצע באמצעות תשאול חיילי היחידה בדבר ההתנהלות הבטיחותית ביחידה הלכה למעשה, לקבלת תמונת מצב לתפיסת הבטיחות הנוהגת ביחידה, ובהתאם להוראות הבטיחות.

דיווח ותחקור אירועי בטיחות

38. חייל ידווח למפקדו על כל אירוע בטיחות שבו היה מעורב במסגרת פעילות צבאית. מפקד אשר קיבל דיווח כזה, יפעל כאמור להלן:

(א) יעצור את הפעילות הצבאית שבמסגרתה אירע האירוע (למעט פעילות מבצעית חיונית);

(ב) יבחן בחינה ראשונית את נסיבות האירוע הבטיחותי ומאפייניו;

(ג) ידווח דיווח ראשוני על אירוע בטיחותי ועל סיווגו למפקדו הישיר, באופן מיידי ולא יאוחר מ-24 שעות ממועד גילוי האירוע הבטיחותי, כמפורט בהוראות הבטיחות;

(ד) יבחן את חידוש הפעילות לאחר האירוע, זאת בהתאם להוראות הבטיחות;

(ה) יבצע תחקיר של האירוע הבטיחותי לצורך איסוף מידע והפקת לקחים במגמה למנוע הישנות מקרים דומים בעתיד, בהתאם לפקודות הצבא ובהתאם להוראות הבטיחות ומנחה מבק"א מס' 3 – ביצוע תחקיר בטיחות;

תוצאות התחקיר יועברו למפקדה הממונה ולגוף הבטיחות הרלוונטי, כמפורט בהוראות הבטיחות.

מבלי לגרוע מהאמור, חייל דיווח על כל אירוע בטיחות שבו היה מעורב מחוץ למסגרת תפקידו (לרבות בחופשה), שבעטייה נזקק לטיפול רפואי או שהיה מעורב בו נשק צבאי, רכב צבאי או כל ציוד או אמצעי צבאי אחר. מפקד שקיבל דיווח כאמור, יבצע את האמור בסעיפים קטנים (ג), (ה), (ו) בשינויים המחוייבים.

אין באמור לעיל כדי לגרוע מכל הוראה אחרת העוסקת בחובת דיווח או בתחקור, לרבות פ"מ 33.0304 – "בדיקה וחקירת מצ"ח", פ"מ 33.0144 – "נזקים לגוף ולרכוש – טיפול בתביעות, נוהל דיווח וחקירה" ופ"מ 38.0102 – "פצועים וחולים – נוהל דיווח, מסירת הודעות, חקירה וטיפול בחפצים"

בקרה וביקורת

39. מפקד יחידה יבצע בקרה פנים יחידתית תקופתית למסגרות המשנה שביחידתו, אחת לתקופה, בעת כניסת בעל תפקיד חדש ליחידה, לקראת משימה חדשה, ובהתאם לאירועים שונים – והכל כאמור בהוראות הבטיחות.

40. מפקדה ממונה תבצע ביקורת (בקרת רמה ממונה) לניהול הבטיחות ביחידות שתחת פיקודה אחת לשנה, לכל הפחות, ובהתאם להוראות הבטיחות, בכלל תחומי הבטיחות הרלוונטיים ליחידה, ובכלל זה בתחומים הבאים:

(א) בטיחות באימונים;

(ב) בטיחות בפעילות מבצעית;

(ג) בטיחות בדרכים;

(ד) בטיחות בעבודה;

(ה) בטיחות באש;

(ו) בטיחות בחומ"ס;

(ז) בטיחות בחופשה.

41. מפקדה הממונה תבצע מעקב אחר תיקון הליקויים שעלו בביקורות ביחידות שתחת פיקודה שנערכו כאמור בסעיף 40.

42. מבלי לגרוע מהאמור בסעיף 40, רשאי קאבט"ר לבצע ביקורות מטעמו, בכל מתכונת שיבחר, לרבות מתכונת פתע.

חריגה מהוראות הבטיחות בתחום ניהול הבטיחות

43. מפקד יחידה רשאי, בהתקיים צורך צבאי מיוחד, לפנות לקאבט"ר בבקשה להחריג את יחידתו מהוראות בתחום הבטיחות, לאחר שבחן חלופות אפשריות לפעולה ושקל את הסיכונים והמשמעות הנגזרות מהחריגה אל מול המשימה הצבאית הנדרשת. קאבט"ר רשאי להחריג את היחידה מהוראות הבטיחות בתחום ניהול הבטיחות ביחידה, לאחר ביצוע ניהול סיכונים, ובתנאי שאין בכך סתירה לחוק.

אישור זה יינתן לתקופה קצובה, שלא עולה על שנה מיום מתן האישור, ויחודש במידת הצורך.

סימן ב'

בטיחות בתחומי הפעילות השונים

פרק א' – בטיחות בדרכים

כללי

44. בפרק זה:

(א) "נהג" – אדם בעל רישיון נהיגה צבאי בתוקף כאמור בפקודות הצבא, או מי שפטור מחובת קבלת רישיון נהיגה צבאי על פיהן או אזרח שרשאי לנהוג ברכב כאמור בפ"מ 33.0209 "נסיעה מחוץ למסגרת התפקיד";

(ב) "הסמכות הרפואית", לעניין האחריות לפינוי רפואי של חייל במקום פלוני – קצין רפואה הנמצא במקום, ובהיעדרו – החובש האחראי במקום, ובהיעדרו – כל סגל רפואי צבאי אחר, ובהיעדר גורם רפואי – המפקד האחראי לפינוי.

(ג) "רכב ביטחון" – רכב שאושר ככזה, בהתאם להוראות הבטיחות.

45. מפקד יחידה ינקוט מכלול הצעדים הנדרשים לשם מניעת תאונות דרכים, מזעור מספר הנפגעים והפחתת חומרת הפגיעות השונות בנפש וברכוש, הכל בהתאם לפקודת התעבורה [נוסח חדש] (להלן: פקודת התעבורה) והתקנות מכוחה (להלן: "תקנות התעבורה"), לדינים הנוגעים

לתנועה בדרכים ולהסדרת התעבורה הצבאית, לפקודה זו, להוראות הבטיחות ולהוראות המקצועיות של קצין החיל הראשי הרלוונטי.

46. זרוע היבשה נושאת באחריות האסדרתית לתחום הבטיחות בדרכים בצה"ל. הוראת הנהיגה, רישוי הנהיגה והאכיפה תבוצע באמצעות גופי צה"ל כמפורט בפקודות הצבא.

47. נוסף על האמור בפקודת התעבורה ובתקנות התעבורה, חייל ינהג ברכב צבאי בהתאם לפקודה זו ולהוראות הבטיחות.

48. חייל ינהג ברכב בזהירות המתחייבת בהתחשב בכל הנסיבות – סוג הרכב, מטענו, מצבו, מצב הדרך, מזג האוויר וכדומה.

49. הוראות בטיחות משלימות לתחום הבטיחות בדרכים יפורסמו בהוראות מז"י לתחום הבטיחות (הוראות מבק"א – כרך בטיחות בדרכים).

שילוח משימת נהיגה

50. לעניין סעיפים 51 ו-52 –

(א) מפקד משלח – חייל שהוסמך לשלח משימת נהיגה כמפורט בהוראות הבטיחות;

(ב) מפקד משימה – חייל שהמפקד המשלח הסמיך אותו לפקד על משימת נהיגה, כמפורט בהוראות הבטיחות.

51. כל נסיעה בכלי רכב צבאי, לרבות בכלי רכב שכור או הובלה שכורה, תיראה כמשימה צבאית ויחולו לגביה כלל פקודות הצבא בנושא נהיגה. בנוסף, יוגדרו לגביה בעלי התפקידים הבאים: מפקד משלח, מפקד משימת הנהיגה ונהג אשר יפעלו בהתאם לאמור בכרטיס העבודה של הרכב ובהוראות הבטיחות.

52. בעת מילוי משימת הנהיגה, מפקד המשימה אחראי למלא את המשימה במלואה בבטחה, כאמור בהוראות הבטיחות ועל פי תדריך המפקד המשלח.

שעות הנהיגה והמנוחה של נהגים

53. מפקד יחידה יודא שנהג ביחידתו יישן שבע שעות רצופות ויתארגן שעה אחת, אם הוא עתיד לנהוג במהלך היממה, למעט במהלך פעילות אימונים או פעילות מבצעית, כמפורט בפ"מ 33.0213 "שעות השינה של חיילים בצה"ל" ובהתאם להוראות הבטיחות. במקרה של חריגה משעות השינה לנהג כאמור, יש לפעול להשלמת השעות טרם משימת הנהיגה הבאה.

לעניין סעיף זה, "ייממה" – תקופת זמן של עשרים וארבע שעות, מ־06:00 בבוקר ועד 06:00 למחרת.

54. מפקד משלח לא יטיל על נהג לנהוג בתום שמירה בלילה, אלא לאחר שישן, כאמור בסעיף 53 לעיל, לאחר תום השמירה.

55. מפקד משימה ידאג שנהג יפסיק את נהיגתו לאחר נהיגה רצופה, לרבות במהלך פעילות אימונים או פעילות מבצעית, כמפורט בהוראות הבטיחות.

לעניין סעיף זה, "נהיגה" – לרבות פעילות שבה עושה הנהג עבודות הקשורות למילוי משימת הנהיגה. הפעולות יכולות להיות קשורות לרכב, למטען המובל עליו (לרבות טעינתו, סידורו או פריקתו) או לנוסעים ברכב, וכן ההמתנה או ההפסקה הכרוכה בפעולות הללו.

הכשרות נהגים, רענון נהיגה והשתלמויות

56. חייל שעתיד לנהוג ביחידה ברכב צבאי ושהוצב ביחידת רישום או סופח אליה – יוכשר או יעבור ריענון בתכני נהיגה ביחידתו, כמפורט בהוראות הבטיחות.

57. חייל בעל רישיון נהיגה צבאי יעבור השתלמות נהיגה נכונה, כמפורט בהוראות הבטיחות, עד שנתיים ממועד קבלת רישיון הנהיגה הצבאי, למעט אם ניתן לכך אישור ע"י מבק"א יבשה רע"ן בטיחות בדרכים. קצין הבטיחות בדרכים היחידתי יודא שנהגים ישתלמו בטרם יפוג תוקף רישיון הנהיגה הצבאי שלהם. לא יחודש רישיון נהיגה צבאי לחייל המחויב בהשתלמות כאמור, ואשר לא השתלם – זאת, כמפורט בפ"מ 58.0202 "רישיון נהיגה".

נהיגה במתאר מבצעי

58. חייל לא יפעל בניגוד להוראות חלק ב' לתקנות התעבורה (הדרך והתנועה בה), אלא אם כן הותר לו לנהוג אחרת בהוראות הבטיחות ובמגבלות ההיתר.

59. היתר, כאמור בסעיף 58 לעיל, יינתן רק לנהיגה בעת פעילות אימונים ופעילות מבצעית. בכל מקרה, הנסיעה תיעשה באופן שבו תישמר רמת בטיחות מרבית, ובניסיון למלא, ככל האפשר ובנסיבות העניין, אחר הוראות תקנות התעבורה אשר ניתן ההיתר לחרוג מהן.

60. נהג לא ינוע בכלי רכב, שאושר ברישיון הרכב לתנועה ללא מראות תשקיף, בדרך פתוחה לציבור. נהג ינהג ברכב כאמור אלא רק בשטח המוחזק על ידי צה"ל או בשטח שנסגר לטובת אימון, או בשטח שתואמה הנסיעה בו מול משטרת ישראל או המשטרה הצבאית ובהתאם למגבלות שנקבעו בהוראות הבטיחות.

מהירות נסיעת רכב

61. נהג לא ינהג ברכב במהירות העולה על המהירות המותרת לרכב עלפי דיני התעבורה וינהג במהירות סבירה, בהתחשב בכל הנסיבות ובתנאי הדרך והתנועה בה.

62. נקבעה ברישיון הרכב מהירות נמוכה מן המהירות המותרת עלפי דיני התעבורה – לא ינהג נהג הרכב במהירות העולה על מהירות זו, וינהג בהתאם לתנאי הדרך והרכב. הקביעה כאמור ברישיון הרכב, תיעשה רק לאחר התייעצות עם מבק"א יבשה.

הגבלות בשימוש בטלפון נייד ובמכשירים אלקטרוניים במהלך הנסיעה

63. מבלי לגרוע מהאמור בתקנה 28 לתקנות התעבורה ומהאמור להלן, נהג הרכב לא ינהג כשהוא אוזן בידו מכשיר טלפון נייד או כשמכשיר כאמור מוצמד לאוזנו. שימוש בטלפון נייד במהלך הנסיעה יבוצע רק אם המכשיר מותקן למתקן קבוע ברכב או באמצעות אוזנייה, כמפורט בהוראות הבטיחות. נהג הרכב לא יעייין בהודעות במהלך הנסיעה או ישלח אותן, ולא יעייין בצג או במרקע או יצפה בו במהלך הנסיעה, אלא אם מתקיים אחד מהתנאים המנויים בהוראות הבטיחות.

64. נהג רכב לא ישתמש בגלאי מכ"ם או במשבשי מכ"ם ברכב, אלא על פי הוראות הבטיחות.

הדלקת אורות הרכב בנסיעה

65. מ'1 בנובמבר עד 31 במארכ בכל שנה ידליק נהג הרכב את פנסי החזית ואת הפנסים האחוריים ברכב בכל שעות היממה, למעט במקרים המפורטים בהוראות הבטיחות.

66. נהג רכב המפורט בהוראות הבטיחות, ידליק כל השנה את פנסי החזית ואת הפנסים האחוריים ברכב, ובכל שעות היממה.

אמצעי בטיחות ברכב

67. הנהג וכל הנוסעים ברכב, שהותקנו בו חגורות בטיחות או רצועות צד, חייבים לחגור את עצמם בכל נסיעה, מתחילתה ועד סופה.

68. אין לנסוע במושב שבו חגורת הבטיחות או רצועת הצד חסרה או אינה תקינה, ואין לנהוג ברכב כשבו חגורת הבטיחות או רצועת הצד של מושב הנהג חסרה או אינה תקינה, ולפי קביעת חט"ל חובה שתהיה מותקנת בו.

69. האמור בסעיף 68 לא יחול במקרים האלה:

(א) אדם הנוסע ברכב וברשותו אישור בכתב מרופא מוסמך, שאינו מסוגל מטעמים רפואיים לחגור חגורת בטיחות;

(ב) הנוהג ברכב נוסע לאחור;

(ג) במקרים אחרים, כמפורט בהוראות הבטיחות.

70. הוראות הבטיחות יפרטו הוראות בדבר חובת שימוש ברצועות צד; חבישת קסדות; הרכבת משקפי מגן; עטיית מיגון אוזניים וכד' בכלי רכב צבאיים, וכן את אופן עיגון אמצעי הבטיחות האלה בנסיעה.

מספר הנוסעים בכלי הרכב

71. לא ינהג חייל ברכב אלא אם מספר הנוסעים בכלי רכב לסוגיהם יהיה כמפורט ברישיון הנהיגה וברישיון הרכב, ובהתאם לסייגים שנקבעו בהוראות הבטיחות ובהוראות קציני החיל הראשיים הרלוונטיים.

רכב ביטחון

72. לא יותקן ברכב צופר ("סירנה") להפצת אות אזעקה או פנס מיוחד המפיץ אור מהבהב (להלן: "פנס מהבהב"), אלא אם כן הרכב אושר כרכב ביטחון.

73. נהג ברכב ביטחון, לרבות נהג אמבולנס אשר קיבל מן הסמכות הרפואית אישור, רשאי להשמיע אות אזעקה בצופר ולהפיץ אור בפנס מהבהב בנסיעה בתפקיד או להפעיל אחד מהם, רק כאשר הדבר נחוץ למילוי התפקיד המוטל עליו. במקרים האמורים, ולאחר שנקט נהג כאמור אמצעי זהירות כדי למנוע סיכון של עוברי דרך או פגיעה בהם וברכוש, רשאי גם לנהוג כלהלן:

(א) לחנות או לעמוד שלא לפי הוראות שניתנו על-פי דין, במידה הדרושה למילוי התפקיד המוטל עליו;

(ב) לעבור על פני תמרור או רמזור המורים על עצירה, זאת במידה הדרושה למילוי התפקיד המוטל עליו, לאחר שעצר ווידא כי הדרך פנויה, ואין נשקפים מהמשך נסיעתו כל סיכון של עוברי דרך או פגיעה בהם וברכוש;

(ג) לעבור את המהירות המותרת במידה הדרושה כדי למלא את התפקיד המוטל עליו;

(ד) לעבור על ההוראות המגבילות את כיווני הנסיעה ואת הפניות לכיוונים מסוימים במידה הדרושה כדי למלא את התפקיד המוטל עליו;

(ה) להשתמש בנתיב נסיעה שיועד לתחבורה ציבורית.

הולכי רגל

74. חייל לא ילך בכביש שיש לצידו מדרכה, שוליים תקינים או שביל הולכי רגל. אם אין מדרכה, שוליים או שביל כאמור, ילך החייל בצד שמאל של הכביש, סמוך לשפתו, כשפניו לכיוון התנועה.

75. חייל לא ינוע בכביש בלילה, למעט אם הוא לבוש באמצעי מחזיר אור או שיש בידו אמצעי תאורה.

76. חייל יחצה כביש במקום שבו קיים מעבר חצייה ולאחר שבדק את מצב התנועה ונוכח לדעת, שאפשר לחצות בבטיחות ובהתאם למפורט בהוראות הבטיחות.

77. קבוצת חיילים תנוע לאורך כביש, תחצה אותו או תתאמן בו בהתאם להוראות הבטיחות.

חניה, עמידה ועצירה

78. הנוהג ברכב צבאי הנדרש לעצור או לחנות בשול הדרך במקום שאינו מיועד לכך, יפעל בהתאם להוראות הבטיחות בעניין זה.

הוראות בטיחות בתנועה ובכניסה למחנות צה"ל ובתוכם

79. הוראות בטיחות בתנועה ובכניסה למחנות צה"ל ובתוכם, והוראות בדבר הגעת חיילים עם רכב פרטי ליחידה, ייקבעו בפקודות הצבא ובהוראות הבטיחות.

חריגה מהוראות הבטיחות בדרכים

80. מפקד יחידה רשאי, בהתקיים צורך צבאי מיוחד, לפנות למבק"א יבשה בבקשה להחריג את יחידתו מהוראות מז"י לתחום הבטיחות בדרכים, לאחר שבחן חלופות אפשרויות לפעולה ושקל את הסיכונים והמשמעויות הנגזרות מהחריגה אל מול המשימה הצבאית הנדרשת. מבק"א יבשה-רע"ן הבטיחות בדרכים רשאי, במגבלות המפורטות בהוראות מז"י, להחריג את היחידה מהוראות הבטיחות בתחום הבטיחות בדרכים, לאחר ביצוע ניהול סיכונים, ובתנאי שאין בכך סתירה לחוק, לרבות פקודת התעבורה [נוסח חדש] והתקנות שהותקנו מכוחה.

אישור זה יינתן לתקופה קצובה, שלא עולה על שנה מיום מתן האישור, ויחודש במידת הצורך.

פרק ב' – בטיחות באימונים

81. בפרק זה:

(א) **"תיק משימה לתכנון תרגיל (תיק תרגיל)"** – כלי ביטוי מילולי וגרפי, המסייע למפקד לקיים תהליך חשיבה וניהול סיכונים. מתכנן התרגיל ומאשרו מעבירים באמצעותו את הוראותיהם להמשך תכנון התרגיל ולביצועו, באופן אשר יבטיח את ביצועו ברמה האיכותית והבטיחותית הנדרשת, והכל כאמור בהוראות הבטיחות;

(ב) **"מנהל תרגיל"**, **"קצין בטיחות בתרגיל"** – בעלי תפקידים ביחידה המתאמנת או המתורגלת אשר מונו בהתאם להוראות הבטיחות;

(ג) **"מפקד אחראי"** – מפקד היחידה המתאמנת או המתורגלת.

כללי

82. אימון מכין את הצבא למשימותיו, ועל כן עליו להתאים למצבי האמת שאיתם יידרשו הכוחות להתמודד. עם זאת, יש להקפיד במהלך האימון על בטיחות המתאמנים והאמצעים, כך שהאימון יאפשר להפעיל אמצעי לחימה וכוחות בטכניקות ובתרגולות הנדרשות, זאת מבלי לפגוע בחיי אדם או רכוש כתוצאה מביצוע האימון.

83. הוראות בטיחות משלימות לתחום הבטיחות באימונים יפורסמו בהוראות מז"י לתחום הבטיחות (הוראות מבק"א – כרך בטיחות באימונים) ובהוראות מקצועיות של קציני החיל הראשיים בתחומים שעליהם הם אמונים. הוראות בטיחות לאימוני זרוע הים ולאימוני זרוע האוויר והחלל יפורסמו בהוראות זרועיות משלימות.

84. באימונים שאין לגביהם הוראת בטיחות רלוונטית, תפנה היחידה למבק"א יבשה לקבלת הנחיה מתאימה. לא יבוצע אימון עד אשר יאושרו הנחיות כאמור או הוראות בטיחות מתאימות.

אחריות מפקד היחידה

85. מפקד יחידה ישמש כקצין הבטיחות באימונים ביחידתו, ובאחריותו לוודא כי כל אימון ביחידתו מתבצע בהתאם להוראות הבטיחות באימונים.

86. על מפקד יחידה לקיים ניהול סיכונים מותאם טרם ביצוע כל אימון.

הכנות לאימון

87. אימון יבוצע רק לאחר תכנון בטיחותי מקדים ומעמיק שבו יבצע המפקד האחראי ניהול סיכונים לעניין בטיחות הכוחות, לעניין אמצעי הלחימה שבהם ישתמשו ולעניין הסביבה שבה

יבוצע האימון – והכל כאמור בהוראות הבטיחות ובהוראות המקצועיות של קצין החיל הראשי הרלוונטי.

88. טרם ביצוע כל אימון, יודא מפקד המסגרת המתאמת את הדברים הבאים:

- (א) אבחון כשירות הכוח המתאמן והתאמתו לביצוע האימון;
- (ב) תכנון שעות שינה בהתאם לפ"מ 33.0213 – "שעות השינה של חיילים בצה"ל" ולהוראות הבטיחות;
- (ג) קבלת האישורים הנדרשים לביצוע האימון;
- (ד) תיאום שטח האימון וקבלת אישור על השימוש בשטח ותיק השטח מהיחידה האחראית על השטח, בהתאם להוראות מפקד זרוע היבשה והוראות הבטיחות;
- (ה) למידת לקחי אימונים קודמים, תחקירי דגל יחידתיים ושל יחידות אחרות והעברתם למתאמנים;
- (ו) לימוד הוראות הבטיחות הרלוונטיות וההוראות המקצועיות של קצין החיל הראשי הרלוונטי לאימון והעברתן למתאמנים;
- (ז) ביצוע סיורי שטח נדרשים, לרבות איתור מפגעים שעלולים לסכן את המתאמנים (נפלים, מכשולים טבעיים, פוטנציאל לדליקות וכדומה), בהתאם להוראות הבטיחות;
- (ח) כתיבת תיקי תרגיל ואישורם בהתאם להוראות מבק"א ולמנחים מכוחם, אשר יכלול את כל ההוראות, המאפיינים, המגבלות ונקודות התורפה הבטיחותיות בתרגיל והמענה שניתן להם, כחלק מתהליך תכנון וניהול סיכונים סדור;
- (ט) העברת הוראות בטיחות לכוחות המתאמנים (לרבות כוחות חיצוניים, ולרבות מג"ב או כוחות משטרה), כשהם מבצעים אימון במתקני היחידה, על בסיס תיק התרגיל וכנדרש בהוראות הבטיחות;
- (י) וידוא הצטיידות ושימוש נכון באביזרי מיגון המותאמים לאימון (לרבות אטמי אוזניים, משקפי מגן, אפודים וכד');;

אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מהחובות הקבועות בפקודות אחרות.

ניהול הבטיחות במהלך אימון

89. אימון יבוצע על פי התכנון ובהתאם ל"פקודה השבועית", שהיא כלי תכנון בידי המפקד כדי לממש את המטרות וההישגים הנדרשים לאותו שבוע, ובהתאם לתיק התרגיל.

90. במהלך האימון יאתרו מנהל התרגיל, המפקד האחראי, קצין הבטיחות, וכן כלל בעלי התפקידים והחיילים המשתתפים באימון, סיכונים שלא תוכננו או חריגה מהתכנון המקדים (לרבות שינויים שהתרחשו בשטח לפני תחילת התרגיל), יבחנו אותם וייתנו להם מענה מתאים במהלך ביצוע התרגיל, לרבות באמצעות דיווח לגורמים הרלוונטיים, מתן דגשים לכוחות המתאמנים, שינוי מתווה התרגיל או לעצירת התרגיל או ביטול חלקים ממנו – הכל בהתאם להערכת הסיכון ולשיקול הדעת של מנהל התרגיל והמפקד האחראי.

חריגה מהוראות הבטיחות באימונים ביבשה

91. מפקד יחידה רשאי, בהתקיים צורך צבאי מיוחד, לפנות למבק"א יבשה בבקשה להחריג את יחידתו מהוראות הבטיחות באימונים, לאחר שבחן חלופות אפשרויות לפעולה ושקל את הסיכונים והמשמעות הנגזרות מהחריגה אל מול המשימה הצבאית הנדרשת. ראש מבק"א רשאי לאשר חריגה מהוראות הבטיחות באימונים, לאחר ביצוע ניהול סיכונים, ולאחר שהובהר לו הצורך בכך בעניינים הבאים:

(א) חריגה או שינוי מהמגבלות שנקבעו בהוראות הבטיחות לגבי כיוון הירי, סוג האמל"ח המותר לשימוש, שטחי הסכנה (משפכי בטיחות) הנדרשים וסוגי התרגילים המותרים באשר לשטח אימונים באש וביבש וכן מטווחים ולש"ביות;

(ב) חריגה או שינוי בבעלי התפקידים הנדרשים לצורך אישור תרגיל או אימון כאמור בהוראות הבטיחות (אישור תיק התרגיל, מנהל התרגיל וקצין הבטיחות).

92. בהתקיים צורך צבאי מיוחד לחרוג מהוראות הבטיחות באימונים, בנושאים שאינם מנויים בסעיף 91 לעיל, יפנו מפקד היחידה או סגנו למבק"א יבשה לקבלת היתר לחריגה. מפקד בדרגת אלוף בעל הסמכות הפיקודית על היחידה מבקשת ההיתר, יחליט האם לאשר את החריגה, לאחר שבחן את המלצת ראש מבק"א יבשה, באיזה תנאים ולאילו תקופה (שלא תעלה על שנה).

93. אחת לשנה יבחן מפקד בדרגת אלוף את ההיתרים שניתנו לחריגה מהוראות הבטיחות באימונים כאמור בסעיפים 91 ו-92, ויחליט האם להתיר את החריגה לתקופה נוספת (שלא תעלה על שנה), זאת לאחר התייעצות עם מבק"א יבשה וגורמים רלוונטיים נוספים.

94. על אף האמור בסעיפים 91 עד 93, חריגה מפקודות הצבא ביחידה מיוחדת במהלך ביצוע אימונים תבוצע בהתאם לפ"מ 7.0103 – "בטיחות ביחידות מיוחדות".

פרק ג' – בטיחות בפעילות מבצעית**אחריות מפקד החטיבה המרחבית**

95. מפקד חטיבה מרחבית אחראי על ביצוע ניהול סיכונים בגזרת החטיבה המרחבית, ובכלל זה:

(א) יאתר את נקודות התורפה הבטיחותיות (נת"ב) בכל סוג פעילות המבוצע בגזרה, ויקבע דרכים למניעתן;

(ב) יקבע תיק בטיחות גזרתי בהתאם למנחה מספר 24 "תיק בטיחות גזרתי בפעילות מבצעית", אשר יעודכן אחת לחצי שנה לכל הפחות. תיק בטיחות כאמור יכיל פרק העוסק בנת"בים בפעילויות המבצעיות לסוגיהן, בדגש על בעיות מזג אוויר, קווי מתח, מיקוש, בטיחות בדרכים והמענה הנדרש לנת"בים אלה;

(ג) יעביר ליחידה הנכנסת לפעילות מבצעית בגזרה את תיק הבטיחות כאמור, יתדרך את המפקדים בהתאם ויוודא כי הנת"בים הנ"ל נלמדים ומועברים לחיילים ולמפקדים הפועלים בגזרה לפני הפעילות בתדריכים השונים ובפעילות השוטפת;

(ד) יאתר ויסיר מפגעים בתשתית בכלל הגזרה שבה פועלים הכוחות;

(ה) יאשר תוכניות לכוחות המגיעים לפעול בגזרתו, ויוודא שהכוחות ביצעו את ההכנות הנדרשות לכניסה לגזרה, בהתאם למנחה מס' 14 "ניהול הבטיחות ביחידה להיערכות ולביצוע תעסוקה מבצעית";

(ו) יוודא כי המפקדים של היחידה הנכנסת יעברו חפיפה עם המפקדים של היחידה היוצאת ממשימת התעי"מ, הן להכרת הגזרות והן לכלל המשימות הקבועות.

אחריות מפקד היחידה המבצעת פעילות מבצעית

96. מפקד יחידה המבצעת פעילות מבצע אחראי על קיום הוראות הבטיחות והוראות מקצועיות של הזרוע וקצין החיל הראשי הרלוונטי בפעילות מבצעית ביחידתו, על נקיטת כלל הפעולות למניעת תאונות ביחידתו, על הכנת יחידתו בהיבטים המקצועיים והבטיחותיים לביצוע המשימות הצפויות בתעסוקה המבצעית בהתאם להוראות הבטיחות בכלל, ולמנחה בנושא "ניהול הבטיחות ביחידה להיערכות ולביצוע תעסוקה מבצעית" בפרט.

בכלל זה, יבצע מפקד יחידה, המבצעת פעילות מבצעית ביבשה:

(א) ילמד את תיק הבטיחות הגזרתי ויפעל לקיימו במהלך כל המשימות בגזרה.

(ב) יבצע אבחון ליחידתו לאור המשימות הצפויות ומאפייני הגזרה והפעילות המבצעית המתוכננת, יבנה תוכנית להכנת יחידתו לתעסוקה, אשר תביא את היחידה לכשירות הדרושה לביצוע המשימה בהתאם למנחה מס' 1 "כתיבת תוכנית בטיחות יחידתית כוללת", ויביא אותה לאישור הרמה הממונה הן מבחינה פיקודית והן מבחינה מקצועית;

(ג) יוודא מתן תדריכים ייחודיים, לכל כוח תחת פיקודו או שאינו תחת פיקודו, המבצע פעילות במתקנים, באמצעים או בשטחים, אשר תחת אחריותו, בהתאם להוראות הבטיחות;

(ד) יבצע אימון לפני תעסוקה (אל"ת) אשר יכלול, בין היתר, את נושאי הבטיחות המחייבים לפעילות מבצעית בתעסוקה. עם סיום האל"ת, יבחן מפקד היחידה האם קיימים פערים ביחידתו לקראת ביצוע המשימה, יציגם למפקדה המרחבית ויגבש תוכנית להשלמתם;

(ה) יוודא הצטיידות ושימוש נכון באביזרי מיגון המותאמים לפעילות (לרבות אטמי אוזניים, משקפי מגן, אפוד וכד');;

אין באמור בסעיף זה כדי לגרוע מהחובות הקבועות בפקודות אחרות לעניין זה.

העברת כוח בין יחידות

97. מפקד יחידה, המעביר כוח תחת פיקודו לפעילות באחריות מפקדת גזרה מרחבית אחרת ותחת פיקודה, יוודא כי לכוח המועבר הכשירות הנדרשת לביצוע המשימה, ובכלל זה שהכוח המועבר ביצע אימון לפני תעסוקה. זאת, בתיאום עם הגזרה הרלוונטית ומתקן האל"ת.

98. מפקד יחידה המקבל לאחריותו כוח לפעילות במסגרת תעסוקה מבצעית:

(א) יוודא מתן תדריכים ייחודיים לכל כוח הפועל בגזרתו (לרבות כוחות ביטחון שאינם צבאיים), המבצע פעילות במתקנים, באמצעים או בשטחים, אשר תחת אחריותו, בהתאם להוראות הבטיחות;

(ב) יוודא כי הכוח כשיר לתרגולות הייעודיות ובהפעלה נכונה של אמל"ח;

(ג) יכיר למפקדים את הנת"בים בגזרתו.

חריגה מהוראות הבטיחות בפעילות מבצעית

99. בעת תכנון פעילות מבצעית, מפקד פיקוד או מפקד אוגדה מרחבית, רשאים לאשר חריגה מהוראות הבטיחות לפעילות המבצעית, אם הצרכים המבצעיים מחייבים זאת, ולאחר שבחנו חלופות אפשריות לפעולה, שקלו את המשמעויות הנדרשות והתייעצו עם הגורם המקצועי המוסמך ועם מבק"א יבשה.

היתרים וחריגות שניתנו לפי סעיף זה ירוכזו ע"י הפיקוד או האוגדה, לפי העניין, בתיק היתרים גזרתי, ויובאו לאישור מבק"א יבשה אחת לשנה ולידיעת קצין החיל הראשי הרלוונטי, אם שישנו.

100. במהלך פעילות מבצעית, בהתקיים צורך צורך מבצעי חיוני ודחוף, כאשר לא ניתן לבצע את המשימה בדרך אחרת, מפקד בתפקיד סמח"ט ומעלה ומקביליו, רשאי לאשר חריגה מהוראות הבטיחות בפעילות מבצעית.

אם במהלך פעילות מבצעית מתרחש אירוע או מתקיים חשש ממשי לאירוע שבעטיו נשקפת סכנה מיידית לכוח הלוחם או לעמידה במשימה, רשאי מפקד הכוח הלוחם בפועל, כוח הסיוע המידי או כוח הפינוי והרפואה המידי, לאשר חריגה מהוראות הבטיחות.

101. חריגה מהוראות הבטיחות כאמור בסעיף 100 לעיל, תבוצע לאחר שהמפקד המאשר הפעיל שיקול דעת, ביצע תהליך של ניהול סיכונים, נקט אמצעי זהירות ושמר על הוראות הבטיחות ככל שניתן. תוקף האישור יפוג מיד עם סיום הצורך המבצעי או הסכנה המידית.

פרק ד' – בטיחות בעבודה

כללי

102. מפקד יחידה אחראי לנקיטת כל הצעדים כדי למנוע תאונות עבודה, וישקוד בכל עת על בטיחות העבודה של החיילים ביחידתו.

103. מפקד יחידה, שמתבצעת בה עבודה שעלולה לגרום לסיכון לשלמות גופו או חייו של חייל או עובד צה"ל – ולרבות יחידה שבה חיילים מבצעים עבודות פיזיות ("עבודות כפיים") בייצור מוצרים, אחזקתם, אחסנתם, בנייה וכדומה; או תוך שימוש בכלי עבודה, ציוד או מכונות – ינקוט את כל האמצעים הנדרשים לספק סביבת עבודה בטוחה ביחידתו כדי לוודא שחייליו ועובדיו יוכלו לבצע את עבודתם בתנאים אופטימליים ובהתאם לדין.

104. בפעילות מבצעית מפקד יפעל, ככל הניתן, בהתאם לפקודות הנוגעות לבטיחות בעבודה, להוראות הבטיחות, ולהוראות מקצועיות של קצין החיל הראשי הרלוונטי, תוך נקיטת אמצעי בטיחות סבירים, על מנת לצמצם ולמזער את הסיכונים לחיילים עד כדי מניעתם.

105. הוראות בטיחות משלימות לתחום הבטיחות בעבודה יפורסמו בהוראות מז"י לתחום הבטיחות (הוראות מבק"א – כרך בטיחות בעבודה).

מסירת מידע והדרכה

106. מפקד יחידה אחראי כי יימסר לחיילים ביחידתו מידע עדכני בדבר הסיכונים ביחידה, בכלל, ובדבר הסיכונים הקיימים בתחנת העבודה שבה הם פועלים בפרט. מפקד כאמור יודא כי נמסרו להם הוראות עדכניות לשימוש, הפעלה ותחזוקה בטוחה שלכלי עבודה, בציד, במכונות, בחומרים ולתהליכי העבודה, ולהפעלה ולתחזוקה בטוחה של אלה – והכל בהתאם לדין ולהוראות הבטיחות.

107. מפקד יחידה אחראי כי חיילים ביחידתו יקבלו, אחת לשנה לכל הפחות, הדרכה מתאימה לצורך מניעת הסיכונים בעבודתם והגנה מפניהם בהתאם לתפקידם ולסיכונים שאליהם הם חשופים, באמצעות בעל מקצוע מתאים. מפקד היחידה יודא כי אלה הבינו את הסיכונים, כי הם בקיאים בנושא ההדרכה והם פועלים על פי ההדרכה שניתנה להם, והכל בהתאם להוראות הבטיחות.

ציוד מגן אישי ומיגון מכונות מסוכנות

108. מפקד יחידה ינקוט את כל הצעדים הנדרשים כדי לספק לחיילים שביחידתו את האמצעים אשר ימנעו מהם סיכונים אפשריים, ובכלל זה יקפיד על שימוש בציוד מגן אישי תקין המתאים לגורם הסיכון שאותו הוא בא למנוע, שאושר על ידי הגורמים שהוסמכו לאשר ציוד מגן אישי בצה"ל. מפקד כאמור יקפיד שהעבודה עם מכונות מסוכנות תתקיים רק כאשר הן מוגנות ובטוחות לשימוש ("גידור לבטח") באופן שמעניק הגנה נאותה ומספקת למשתמש – והכל כאמור בהוראות הבטיחות.

109. חייל ישתמש בציוד מגן אישי שסופק לו להבטחת שלומו ובריאותו בהתאם לייעודו, ישמור עליו במצב נקי ותקין, ידווח על פגם שנמצא בו לשם החלפתו ויימנע מפגיעה בו או מגרימת נזק לציוד.

110. לעניין סעיפים 108 ו-109 – "ציוד מגן אישי" – ציוד שנועד לשימוש האישי של אדם, בדרך של לבישה, הרכבה, חבישה או נשיאה, ושיתוכן במיוחד להגנתו מפני סיכון העלול לפגוע בבטיחותו או בבריאותו.

אירועים רבימשתתפים

111. הכללים שמסדירים את האחריות ואת הסמכות לניהול אירועים צבאיים רבימשתתפים, וכן להסדרת בטיחות חיילי צה"ל באירועים אזרחיים רבימשתתפים, ייקבעו בהוראות הבטיחות בנושא בטיחות באירועים ובטקסים רבימשתתפים.

בסעיף זה –

(א) **"אירוע צבאי רבימשתתפים"** – התקהלות מאורגנת של מאתיים איש ויותר, במסגרת אירוע שמארגן צה"ל, במתקן צבאי או מחוצה לו, חדפעמית או רבפעמית, ולרבות אירוע וטקס המוסדרים בהוראות אגף כוח האדם לעניין נוהג וטקס, עצרות, "ימי כיף" וארוחות, ולרבות אירועים המכילים מאפיינים מיוחדים (עבודות הקמה ושימוש באמצעים באתר האירוע, והכל כמוגדר בהוראות הבטיחות). זאת, למעט נוכחות והתכנסות שמתקיימת בשגרת יחידות במחנות הקבע שלהן, ולמעט פעילות מבצעית.

(ב) **"אירוע אזרחי רבימשתתפים"** – התקהלות מאורגנת שאליה נשלחים, מטעם צה"ל, מאתיים חיילים ויותר באירוע שלא צה"ל ארגנו.

עבודה בגובה

112. לעבודה בגובה מאפייני סיכון ייחודיים, המחייבים הקפדה יתרה על תנאים להעסקת עובד בגובה, על תקינות אמצעים ומתקני הרמה, על הדרכה ואימון, על אספקת ציוד מגן ושימוש בו ועל שמירת כשירות.

113. מפקד יחידה יודא כי חייל או עובד צה"ל ביחידתו, המבצע עבודה בגובה, יפעל עלפי הדין בכלל, ועל פי הוראות הבטיחות והוראות קציני החיל הראשיים הרלוונטיים בפרט.

114. בסעיפים 112 ו-113 – **"עבודה בגובה"** – כהגדרתה בתקנות הבטיחות בעבודה (עבודה בגובה) תשס"ז-2007.

פעילות צבאית בממשק עם ספקים אזרחיים

115. בסעיפים 116 עד 120 –

(א) **"ספק"** – אזרח (לרבות תאגיד) המספק שירות או מוצר לצה"ל מכל סוג (לרבות בניה, עבודה הנדסית שיפוץ, אספקה, אחזקה, הנפה, הובלה, שירותי הסעדה, מכירת מזון), לרבות קבלן, וכן כל אדם שאינו חלק אורגני מהיחידה ונכנס ליחידה על מנת לבצע פעילות או עבודה ביחידה;

(ב) **"עבודה בסביבה נפוצה"** – עבודה הכרוכה בשימוש בחומרי נפץ או בקרבה לקווי מצבור דלק, חומר מסוכן או גז;

(ג) **"עבודה חמה"** – עבודה באש גלויה או כל פעילות אחרת הגורמת לנתזים לוהטים, ניצוצות אש או חום, ולרבות ריתוך או חיתוך אוטוגני או חשמלי, השחזה, הלחמה, ניסור, זיפות, הבערת אש גלויה;

(ד) **"עבודה מסוכנת"** – עבודה חריגה, בעלת פוטנציאל סיכון גבוה, שביצועה שלא לפי הדין, הנהלים, הוראות הבטיחות והוראות מקצועיות של קצין החיל הראשי הרלוונטי, עלולה לגרום לפגיעה חמורה בנפש ולנזק לרכוש, ולרבות עבודה חמה; עבודה בגובה; עבודה עם חומרים מסוכנים; עבודה בחשמל – במתקן חי או בקרבתו; חפירה; עבודה בסביבה נפוצה; עבודה בתת קרקע; עבודה באסבסט – והכל כפי שייקבע בהוראות הבטיחות.

116. פעילות ספק אזורי ביחידה צבאית, לרבות פעילות צבאית במתקן אזורי, אינה גורמת מאחריות מפקד היחידה לבטיחות ביחידתו.

117. מפקד יחידה אשר ביחידתו או במשימה צבאית שבאחריותו פועל ספק אזורי, אחראי לצמצום את הסיכונים הבטיחותיים למשרתי היחידה, לעובדיה ולרכושה הנובעים מפעילות הספק, בהתאם להוראות הבטיחות. בכלל זה, ימנה בעלי תפקיד מטעמו שיהיו אמונים על צמצום הסיכונים הבטיחותיים הנובעים מעבודת הספק לחיילי היחידה, לעובדיה ולרכושה הצבאי.

118. מפקד יחידה אשר ביחידתו מבוצעת עבודה מסוכנת על ידי ספק אזורי, יאשר בכתב את ביצועה, ימנה בעל תפקיד מטעמו שישגיח על קיום ההנחיות שניתנו במסגרת האישור, וינקוט את הפעולות הנדרשות להיערכות היחידה לביצוע העבודה המסוכנת, שתכליתן מניעת פגיעה בנפש וברכוש כתוצאה מעבודת הספק; והכל – בהתאם להוראות הבטיחות ובכפוף לקבלת האישורים המקדימים הנדרשים שנקבעו בדין.

119. מפקד יחידה יודא שספק שפועל ביחידתו יעודכן על סכנות אפשריות בשטח הצבאי שבו הוא פועל, ולרבות על מחסני תחמושת ודלק, חומ"ס, בורות פתוחים, טרם ביצוע העבודה ביחידה.

120. מפקד יחידה לא יתן הוראות להתערבות באופן עבודתו של ספק ביחידתו, למעט הוראה לעצירה מיידית או הפסקת עבודתו או שהייתו ביחידה, אם עבודת הספק מסכנת את המשרתים והעובדים ביחידה ובמתקניה.

חריגה מהוראות הבטיחות בעבודה

121. מפקד יחידה רשאי, בהתקיים צורך צבאי מיוחד בשגרה, לפנות למפק"א יבשה בבקשה להחריג את יחידתו מהוראות הבטיחות בעבודה, לאחר שבחן חלופות אפשרויות לפעולה ושקל את

הסיכונים והמשמעות הנגזרות מהחריגה ביחס למשימה הצבאית הנדרשת. מבק"א יבשה רע"ן הבטיחות בעבודה ואש רשאי להחריג את תחולת הוראות הבטיחות בעבודה על היחידה, לאחר ביצוע ניהול סיכונים, ובתנאי שאין בכך סתירה לכל דין. בפעילות מבצעית יפעל המפקד בהתאם לסעיפים 99–101 לעיל, בשינויים המחויבים.

אישור של מבק"א יבשה רע"ן הבטיחות בעבודה כאמור יינתן לתקופה קצובה, שלא עולה על שנה מיום מתן האישור, ויחודש במידת הצורך.

פרק ה' – בטיחות באש

122. בפרק זה – "מוקד כיבוי אש" – מענה יחידתי או מרחבי הכולל תחנת כיבוי אש, כבאית, וחיילים שהוכשרו למתן מענה לשריפות, בהתאם למאפייני היחידה.

כללי

123. שריפה מסכנת חיי אדם ועלולה לגרום לפגיעה בכוונות הצבא וברכוש הצבאי, לנזק סביבתי ולפגיעה ברציפות התפקוד. פעילות צה"ל בתחום תושבת על איתורסיכונים בתחום, מניעתם ומתן מענה להם.

124. מפקד יחידה יפעל להגנה מפני אש באמצעות מניעה יזומה, איתור גורמי סיכון ותכנון מוקדם להגנה מפני אש. בכלל זה, ימנה מפקד יחידה בעלי תפקידים מתאימים; יבצע אימונים, תרגילים, בקרה וביקורת בטיחות באש; יפעל למניעת שריפות וכיבויין, יצטייד באמצעי הבטיחות באש וינקוט את כל הפעולות הנדרשות כאמור בחקיקה ובהוראות הבטיחות.

125. לפני אכלוס ראשוני של מבנה, יוודא מפקד היחידה כי ניתן אישור אכלוס בכפוף להשלמת הדרישות המקצועיות בתחום הבטיחות באש, על ידי הגורם המוסמך לכך במשרד הביטחון וביחידת הבינוי המרחבית.

מניעה והיערכות מוקדמת

126. מפקד יחידה ימנה בעלי תפקידים מתאימים שהוכשרו לכך, האמונים על הבטיחות וההגנה מאש, לבצע פעולות מניעה ומתן מענה מתאים בעת שריפה, בהתחשב בגורמי הסיכון ביחידה ובהתאם לשיקולים הבאים:

(א) חיוניות המתקן כפי שסיוגה אמ"ץ;

(ב) חיוניות האמצעים למוכנות למלחמה ולרציפות התפקודית בשע"ח (שעת חירום);

(ג) הסכנה לחיי אדם במקרה שריפה;

(ד) מחיר אובדן הרכוש במקרה שריפה ;

(ה) מאפייני הפעילות והסיכוי שתפרוץ שריפה.

127. על כל מפקד יחידה למנות ביחידתו כוח התערבות מקצועי (להלן – כוח התערבות יחידתי), אשר ייתן מענה לאיום האש, בהתאם לגורמי הסיכון, ואשר יתורגל תרגולת עתית ויפעלו לפי הוראות הבטיחות.

128. על מפקד יחידה לוודא כי במבנים שביחידתו הודגשו דרכי פינוי האוכלוסייה במקרה שרפה, וכי כולן שולטו בשילוט בולט בכל קומה ובכל פתח יציאה.

129. בסביבת לחימה, בשטחים מאוימים ובשטחי אימון יתבסס מענה היחידה רק על האמצעים שלרשות הכוחות הלוחמים, עד אשר ייכנסו גורמי המנהלה לשטח הלחימה.

130. הוראות משלימות לתחום הבטיחות באש יפורסמו בהוראות מז"י לתחום הבטיחות (הוראות מבק"א – כרך בטיחות באש).

הטיפול במקרה שריפה

131. מדרג הטיפול במקרה שריפה הוא כלהלן :

(א) **מענה הפרט** – האדם או המערכת אשר גילו את השריפה ;

(ב) **מענה היחידה** – כיתת הכוננות או כוח ההתערבות היחידתי שמונה כאמור בסעיף 127 ;

(ג) **מענה המרחב** – כוחות סיוע מיחידות שכנות, תחנת הכיבוי המרחבי הצבאי או מוקד הכיבוי המרחבי הצבאי, וכן כוחות הכיבוי האזרחיים.

132. על כל חייל להכיר את סדר הפעולות לכיבוי שריפה ואת הנדרש ממנו משזיהה אותה, כמפורט בהוראות הבטיחות.

133. על כל חייל לדווח על שריפה, שהבחין בה, למפקדו הישיר וכן למפקד האחראי הרלוונטי. המפקד ידווח עליה למפקד היחידה, וזה ידווח לגורמים הרלוונטיים ולמבק"א יבשה, כאמור בהוראות הבטיחות.

134. בכל יחידה יהיה מענה מקצועי ראשוני על בסיס כוח האדם בה, תשתיותיה ואמצעי כיבוי האש הנדרשים (לרבות מטפים).

135. לפני כיבוי האש (ובמידת האפשר) יחלצו כוחות ההתערבות היחידתיים אנשים, יפנו ציוד שטרם אחזה בו האש באזור השרפה ובאזורים שאליהם היא עלולה להתפשט, יבודדו את האזור ויתחמו את האש.

הכיבוי המרחבי

136. כוחות כיבוי האש הצבאיים יפעלו בשיתוף פעולה הדוק עם כוחות כיבוי האש האזרחיים. בשגרה יתרגלו תרגולים משותפים, ובחירום – פעולות לכיבוי אש.

137. פרצה אש בשטח יחידה, יהיה מפקד היחידה מפקד האירוע ויאפשר מרחב פעולה לכוחות הכיבוי הצבאיים או האזרחיים, אשר ינהלו מקצועית את פעולות הכיבוי.

138. אם כוחות הכיבוי הצבאיים כבר החלו לפעול ביחידה ולאחר מכן הגיעו כוחות אזרחיים, יעדכנו הכוחות הצבאיים בפרטי האירוע המלאים את הכוחות האזרחיים אשר ינהלו את האירוע ויחברו אליהם.

139. יחידה תקבע נוהל חבירה עם כוחות הכיבוי (אזרחיים או צבאיים) שבמרחבם היא נמצאת, על פי הוראות הבטיחות.

בקשה לסיוע מכוחות כיבוי מחוץ ליחידה בכיבוי דלקה בתוך הבסיס או היחידה

140. נדרש סיוע מכוחות כיבוי אש מחוץ ליחידה, צבאיים או אזרחיים, יפנה מפקד היחידה לבקשת סיוע ויעדכן את מפקד היחידה ובהעדרו – מפקד תורן.

141. בכל מקרה של הזעקת כוח כיבוי מחוץ לבסיס, על מפקד היחידה (ובהיעדרו – הקצין התורן או הקצין הבכיר ביחידה באותה העת), להציב ליד שער הכניסה של הבסיס או היחידה חייל, שיכווין את כוחות הכיבוי המסייעים אל מקום הדלקה.

הגשת סיוע מחוץ לבסיס או היחידה

142. מפקד בסיס או מפקד יחידה (ובהיעדרם – המפקד התורן או הקצין התורן) רשאים להורות לפקודיהם להגיש סיוע בכיבוי דלקה שפרצה מחוץ לתחומי הבסיס או היחידה, תוך שקילת שיקולי בטיחות ומתן ציוד מגן אישי בהתאם לצורך.

143. מפקד יחידה שהתבקש ע"י פקח של הרשות לשמירת הטבע והגנים הלאומיים או קק"ל לסייע בכיבוי שריפה בשמורות טבע שבשטח אימון יחידתו, או הסמוכה ליחידתו, רשאי להפנות כוח

מתאים לסיוע בכיבוי שריפה זו. בהגיע למקום צוותי כיבוי אש אזרחיים, יסייעו החיילים במקום לצוותים אלו וישמעו להוראות מפקד הכבאים במקום.

144. מוקדי כיבוי האש הצבאיים יסייעו בכיבוי דלקות בכל מקרה של קריאה לעזרה מיחידה צבאית או מגורם אזרחי הנמצאים מחוץ לתחום הבסיס או היחידה ברדיוס של עד 20 ק"מ, לפי יכולתה של יחידתם, והציוד הקיים בה.

145. כוח כיבוי הצבאי שנשלח לסייע בכיבוי דלקה, ישתף פעולה עם שאר כוחות הכיבוי, המסייעים בכיבוי, לפי חלוקת האחריות הקבועה ולפי סעיפים 136 ו-137.

146. לאחר שכבתה הדלקה יעזוב כח הכיבוי הצבאי שסייע בכיבוי את המקום בהקדם האפשרי, אך לא לפני שהאחראי לכיבוי במקום אישר זאת.

עם קבלת האישור לחזור ליחידת האם כאמור, מפקד כח הכיבוי יאסוף את ציוד הכיבוי וידווח למפקד הבסיס או היחידה על פרטי הסיוע שהוגש.

147. מפקד בסיס או יחידה שסייעו לכיבוי דלקה כאמור בסעיפים 142 עד 146, ידווח בכתב על העזרה שהוגשה לקצין בטיחות האש במפקדת הפיקוד, הזרוע או האגף שהיחידה כפופה להם ולמפקד"א יבשה; בדיווח יצינו שם היחידה המעורבת, תאריך האירוע, שעתו ומקומו, תיאור הכללי, מצב האירוע ותוצאותיו כפי שהם ידועים נכון לרגע הדיווח – פרטי הנפגעים, הנזק שהוסב, האמצעי המעורב בדלקה, הפעולות שננקטו ועוד.

חריגה מהוראות הבטיחות באש

148. מפקד יחידה רשאי, בהתקיים צורך צבאי מיוחד, לפנות למפקד"א יבשה בבקשה להחריג את יחידתו מהוראות הבטיחות באש, לאחר שבחן חלופות אפשרויות לפעולה ושקל את הסיכונים והמשמעות הנגזרות מהחריגה אל מול המשימה הצבאית הנדרשת. מבקד"א יבשה יבדוק את הבטיחות בעבודה ואש רשאי להחריג יחידה מהוראות הבטיחות בתחום הבטיחות באש, לאחר ביצוע ניהול סיכונים, ובתנאי שאין בכך סתירה לחוק.

אישור כאמור יינתן לתקופה קצובה, שלא עולה על שנה מיום מתן האישור, ויחודש במידת הצורך.

פרק ו' – בטיחות בחומ"ס

149. בפרק זה –

- (א) **"אחראי רעלים"** – קצין, נגד או עובד צה"ל, שמונה לתפקיד זה על ידי מפקד היחידה, ושהוכשר בהתאם להוראות הבטיחות. זאת, במסגרת מימוש אחריותו של מפקד היחידה לבטיחות בחומ"ס ביחידה;
- (ב) **"אירוע חומ"ס"** – כל התרחשות בלתי מבוקרת שמעורב בה חומר מסוכן, הגורמת או העלולה לגרום סיכון לאדם, לרכוש, או למפגע לסביבה, לרבות שפך, דליפה, יצירת פיצוץ, התאיידות ודליקה;
- (ג) **"כמויות קטנות"** – כמות חומר מסוכן הקטנה מהכמויות המפורטות בתוספת הראשונה לתקנות חומרים מסוכנים (סיווג ופטור) התשנ"ו–1996;
- (ד) **"גיליון בטיחות"** (S.D.S או M.S.D.S) – גיליון כמפורט בתקנות הבטיחות בעבודה (גיליון הבטיחות, סיווג, אריזה, תיווי וסימון של אריזות), התשנ"ח–1998;
- (ה) **"הובלה"** – העברת חומ"ס בצה"ל ממקום המוצא אל מקום היעד;
- (ו) **"חומר מסוכן"**, **"(חומ"ס)"** – כהגדרתו בחוק החמרים המסוכנים התשנ"ג–1993;
- (ז) **"טיפול בחומ"ס"** – רכישה של חומ"ס, קליטתו, אחסונו, אחזקתו, שימוש בו, גריטתו והדרכה בנוגע לכל אחד מאלו;
- (ח) **"פעילות מבצעית"** – פעילות לחימה של צה"ל, מנקודת כינוס הכוחות הלוחמים לקראת מבצע, ועד לסיום הפעילות וחזרת הכוחות לנקודת הפיזור;
- (ט) **"פעילות ביטחונית"** – תהליך או פעילות צבאית חיונית שאינם פעילות מבצעית.

כללי

150. בחומ"ס נצור פוטנציאל הרס ופגיעה בבני אדם, ברכוש ובסביבה. לכן נדרש שיטפלו בו מי שהוסמכו והודרכו לכך.
151. יש להעמיד לרשות העוסקים בחומר המסוכן את הכלים והאמצעים הנדרשים לשם מניעת נזק פוטנציאלי או הקטנתו וצמצומו משאירע.
152. שימוש בחומ"ס בצה"ל, בכל מחזור חייו (מהרכישה ועד הגריטה), ייעשה רק כאשר הוא חיוני לביצוע המשימה הצבאית.

קליטת חומ"ס

153. הגופים בצה"ל המוסמכים לקלוט חומ"ס הם גורמים מקצועיים, שימונו לכך בזרוע האוויר והחלל, בזרוע הים, בחמ"ן, באט"לחט"ל, במקרפ"ר, במקל"ר, במקטנא"ר, במקהנ"ר, באגף תקשוב לווט"ס ובפקע"ר.

154. בטרם ייקלט חומ"ס בצה"ל ובטרם יחל הליך לרכישתו, יבצע הגוף המוסמך לקלוט חומ"ס, כאמור בסעיף 153 לעיל, את הפעולות הבאות:

(א) בחינה האם חומ"ס זהה או דומה נמצא בשימוש בצה"ל, האם מתאים לייעודו והאם נפסל בעבר לשימוש בצה"ל;

(ב) בחינה של השפעת החומר על האדם והסביבה לאורך זמן;

(ג) בחינה של העמידה בדרישות הדין (לרבות פקודות הצבא ותקנים רלוונטיים) בכל הנוגע לאחסנה, אחזקה, גריטה והובלה של החומ"ס;

(ד) כתיבה ופרסום של הוראות והנחיות מתאימות ליחידות צה"ל לקליטת החומ"ס, הובלתו והטיפול בו, משלב התכנון ועד לשלב הפינוי והטיפול בפסולת החומ"ס, לרבות גיליון בטיחות מתורגם לעברית ולרבות הוראות לאירוע חומ"ס ברגיעה או בחירום;

(ה) פעולות נוספות כאמור בהוראות הבטיחות.

155. המכניס לצה"ל חומ"ס או המייצר חומ"ס במסגרת פעילות הצבא יבחן, אחת לתקופה, האם קיים תחליף המזיק פחות לאדם ולסביבה. בנוסף, יבחן את האפשרות להחליף את החומ"ס הקיים בצה"ל וישא באחריות לצרף לחומ"ס החלופי גיליון בטיחות.

הטיפול בחומ"ס

156. הטיפול בחומ"ס יבוצע בהתאם להוראות משלימות שיפורסמו בהוראות הבטיחות, בהוראות מקצועיות של קצין החיל הראשי או של מפקד הזרוע הרלוונטיים, כמפורט בסעיף (ד) 154(ד) לעיל. הוראות אלו תהיינה בהתאמה, ככל הניתן, להוראות הבטיחות שבחוק החומרים המסוכנים, התשנ"ג–1993 והתקנות שהותקנו מכוחו.

אחריות מפקד יחידה

157. מפקד יחידה יוודא כי הטיפול בחומ"ס ביחידתו, ייעשה בהתאם להוראות מבק"א יבשה, ההוראות המקצועיות המשלימות וכמפורט בפקודה זו, בצירוף תיעוד מתאים. בנוסף, יוודא כי יינקטו כל אמצעי הזהירות הנדרשים וייכתבו נהלים יחידתיים מתאימים.

158. מפקד יחידה יקבע נוהל להתמודדות עם אירוע חומ"ס ברגיעה ובחירום המפרט את דרכי הפעולה, התפקידים והאחריות של בעלי התפקידים ביחידה בעת אירוע חומ"ס, על פי מנחה 029 "תיק מפעל", ובכלל זה ימנה ויצייד בצידוד מיגון מתאים צוותי חירום אשר הוכשרו לטיפול באירוע חירום ויתרגלם בהתאם למפורט בהוראות הבטיחות.

159. לאחר תום אירוע חומ"ס, לרבות אירוע בעת הובלת חומ"ס, יתחקר מפקד היחידה את האירוע למציאת הגורם להתרחשותו, ויפיק לקחים ומסקנות למניעת הישנות מקרים דומים בעתיד. דיווח על אירוע כאמור יועבר למבק"א יבשה בהתאם להוראות הבטיחות.

בעלי תפקידים והכשרתם

160. מפקד יחידה המחזיקה חומ"ס ברשותה ימנה בעלי תפקידים לטיפול בחומ"ס, ובכלל זה אחראי רעלים, ומשלח חומ"ס אשר הוכשרו לכך (לרבות בדרך של היכרות עם תכונותיהם המסוכנות של החומרים הנמצאים ביחידה והטיפול בהם), בהתאם להוראה 2.3 בכרך ח' בהוראות מבק"א, וייתן להם את הסמכויות הנדרשות לטיפול מקצועי ובטיחותי בחומ"ס.

161. הכשרת בעלי תפקידים להובלה יבשתית של חומ"ס, הקבועים בהוראות מבק"א בדבר שינוע יבשתי של חומ"ס בצה"ל, לרבות משלח חומ"ס, תתבצע על פי הוראות הבטיחות.

162. הכשרת נהג להובלת חומ"ס תתבצע על-פי הוראות קל"ר ובהתאם להוראות הבטיחות.

163. הכשרת בעלי תפקידים להובלה אווירית וימית של חומ"ס תיקבע בהוראות זרוע האוויר והחלל וזרוע הים, בהתאמה.

הדרכה ותרגול

164. על מפקד יחידה מוטלת אחריות לוודא כי תינתן הדרכה ראויה לעוסקים בחומ"ס בדבר גורמי הסיכון הנובעים מנוכחות חומ"ס ובדבר השיטות לטיפול בחומ"ס, וכן כי יתבצע תרגול למתן מענה באירוע חומ"ס, הכל כאמור בהוראות הבטיחות.

ניהול חומ"ס

165. בכל יחידה ינוהל רישום של החומ"ס, שבו יצוינו החומ"ס המצוי ביחידה, כמותו, ריכוזו, סוגו, מיקומו, מועד קליטתו ביחידה, הסיכונים הנשקפים ממנו – והכול כפי שייקבע בהוראות הבטיחות.

אחסנה

166. חומ"ס יאוחסן כשהוא מסומן, מתוחם ומבוקר, באזורי אחסון נפרדים ובעמדות אחסון ייעודיות ונפרדות, באריזות סגורות ותקינות, באופן המונע פיזור, תחת מנעול ובריש. בנוסף, יינקטו אמצעי האבטחה והבטיחות המתאימים בהתאם לסוג החומ"ס.

167. אזור אחסון החומ"ס ביחידה יהיה סגור או מכוסה ומשולט, בהתאם להוראות הבטיחות, כך שתתאפשר כניסת אנשים מורשים בלבד.

168. לא יאוחסן חומ"ס אלא אם התשתית לאחסונו מתאימה לו בכל מחזור החיים (LC) של החומר, הן בהיבט הבטיחותי והן בהיבט הטכני, וכוללת מקום אחסון (מחסן), ציוד כיבוי אש, ציוד בטיחות, ציוד מגן אישי, אמצעים זמינים לטיפול באירוע חומ"ס ותיעוד מתאים כפי שייקבע בהוראות הבטיחות ובהוראות קציני החיל הראשיים המשלימות או בגיליון הבטיחות של החומר.

שימוש ואחזקה

169. לפני השימוש בחומ"ס, נדרשים העוסקים בחומ"ס להכיר את תכונות החומר בדגש על הסיכון הנשקף ממנו, ההוראות המקצועיות שהוצאו בהתאם לסעיף 154(ד) לעיל, וכמפורט בהוראות הבטיחות.

170. לא ייעשה שימוש בחומ"ס שלא בהתאם לייעודו כפי שהוגדר בהוראות המקצועיות שהוצאו בהתאם לסעיף 154(ד) לעיל.

171. אחת לתקופה, יבצע הגורם שהוגדר בהוראות הבטיחות ובהוראות הגוף המוסמך לקלוט חומ"ס, בדיקה לשם גילוי כשל או פגם בחומ"ס, באריזתו או בסביבתו.

סילוק פסולת חומ"ס

172. יחידה תסלק פסולת חומ"ס באמצעות מי שנקבע לכך בפקודות הצבא, לאתר פסולת אשר אושר על פי דין לקליטת פסולת חומ"ס, וזאת לא יאוחר משישה חודשים ממועד היווצרותה.

173. יחידה המפנה פסולת חומ"ס תעביר לרשות הגורם המפנה והמקבל מידע מלא לגבי סוג החומר, כמותו ואופן אריזתו ואת גיליון הבטיחות שלו.

אישורים חריגים לטיפול בחומ"ס

174. קצין בדרגת תא"ל לפחות, יהא רשאי להורות על טיפול בחומ"ס במסגרת פעילות ביטחונית, תוך חריגה מהאמור בפקודה זו, מהוראת הבטיחות וכן מהוראות משלימות נוספות לפקודה זו אשר תפורסמנה בידי הגורמים המוסמכים לכך. אישור כאמור יינתן לאחר התייעצות עם מבק"א יבשה ועם מפצ"ר/יעח"ק. אישור חריג כאמור יהיה מוגבל לפרק הזמן בו מתבצעת אותה פעילות ביטחונית בלבד.

175. על אף האמור בסעיף 174, הטיפול בחומ"ס יבוצע, ככל הניתן, בהתאם להוראות אלו ובהתאם לאמור בחוק החומרים המסוכנים.

176. סעיף 174 לא יחול לעניין הטיפול בתחמושת ובחומרי נפץ, אשר לגביהם יש לפעול כמפורט בפ"מ 56.0302 – "תחמושת – סמכויות החסנה ושימוש".

הובלת חומ"ס

177. לעניין סעיפים 178 עד 182 – "חומ"ס" – החומ"ס הקבועים בהוראה 2.2 בכרך ח' בהוראות מבק"א בדבר שינוע יבשתי של חומ"ס בצה"ל.

178. הדרישות הנוגעות להובלה יבשתית, להובלה אווירית ולהובלה ימית של חומ"ס יפורטו בהוראות הבטיחות, ובהוראות זרוע האוויר והחלל ובהוראות זרוע הים בהתאמה, וזאת בנוסף להוראות מקצועיות משלימות בהתאם לסעיף 153 לעיל.

179. מפקד יחידה, או מי שהסמיך לכך מטעמו, יוודא כי הובלת חומ"ס תיעשה בהתאם להוראות פקודה זו, להוראות הבטיחות ולהוראות המקצועיות שהוצאו בהתאם לסעיף 154(ד) לעיל, וכי יינקטו כל אמצעי הזהירות הנדרשים להובלה חומ"ס.

180. הובלת חומ"ס תתבצע לאחר תכנון, בקרה, מעקב והשגחה של משלח חומ"ס, אשר ימונה על ידי מפקד היחידה בהתאם להוראות הבטיחות, ובצירוף התייעוד הנדרש בהוראות אלה. משלח החומ"ס יוודא כי בעת משימת שילוח חומ"ס יימצא ציוד העזרה הראשונה וציוד המגן האישי הנדרש, כאמור בהוראות הבטיחות.

אישורים חריגים להובלת חומ"ס

181. בפעילות מבצעית רשאי קצין בדרגת סא"ל לפחות, להורות על הובלת חומ"ס, תוך חריגה מהוראות פקודה זו, מהוראות הבטיחות ומההוראות המקצועיות שהוצאו בהתאם לסעיף 154(ד) לעיל, למעט הוראות בתחום החימוש והתחמושת שבסמכות קטנא"ר בלבד. עם זאת, יש לבצע את ההובלה, ככל הניתן, בהתאם להוראות הנ"ל. אישור חריג כאמור יהיה מוגבל

לפרק הזמן שבו מתבצעת הפעילות המבצעית בלבד. בוצעה חריגה כאמור, ידווח הקצין על התרחשותה, בהקדם האפשרי, למבק"א יבשה, ולא יאוחר מ-48 שעות מביצוע ההובלה.

182. **בפעילות ביטחונית**, שבה נדרש לשנע חומ"ס תוך חריגה מהוראות פקודה זו, מהוראות הבטיחות או מההוראות המקצועיות שהוצאו בהתאם לסעיף 154(ד) לעיל, רשאים קציני החיל הראשיים, או קצינים בכירים מהם בדרגה, לאשר את הובלת החומ"ס לאחר התייעצות עם ר' מבק"א או מי מטעמו. אישור חריג כאמור יהיה מוגבל לפרק הזמן שבו מתבצעת הפעילות הביטחונית בלבד.

חריגה מהוראות הבטיחות בתחום החומ"ס

183. בהתקיים צורך צבאי מיוחד, שלא בפעילות מבצעית או ביטחונית כאמור בסעיפים 181 ו-182 לעיל, רשאי מפקד יחידה, לאחר שבחן חלופות אפשרויות לפעולה ושקל את המשמעויות הנדרשות, לפנות למבק"א יבשה בבקשה להחריג את יחידתו מהוראות הבטיחות. מבק"א יבשה רע"ן הבטיחות בעבודה ואש רשאי להחריג יחידה מהוראות הבטיחות החומ"ס, לאחר ביצוע ניהול סיכונים, ובתנאי שאין בכך סתירה לחוק.

אישור כאמור יינתן לתקופה קצובה, שלא עולה על שנה מיום מתן האישור, ויחודש במידת הצורך.